

Slovstveni utrinki.

Piše Feodora.

nogo je naših Slovenk, katere ne poznajo niti najveljavniših mož našega slovstva. Bahati se pač znajo z nemškimi pesniki in pisatelji. Mnoge so celo tako bore v svojem mišljenju, da mislijo s tem pokazati svojo fino, visoko izobrazbo.

Otresite se tega narodno-duševnega dremanja, osvobodite se, in bodite naše. Bodite narodno ponosne, čislajte svoj jezik, svojo književnost in drugi narodi vas bodo čislali.

Ako si želite širjega obzora v čtivu, dobro, na razpolago vam je več slovanskih jezikov z izvrstnimi slovstvi. Učite se jih — saj: »Za uk ste prebrisane glave...«

Mnogo je tudi takih Slovenk, katerim ni bila dana prilika slišati kaj o našem slovstvu.

Sklenila sem podati tu-le nekaj životopisov veljavnejših mož za one čitateljice, ki jih še ne poznajo.

Pričnimo z velikim »Prešernom«.

Rodil se je 3. decembra leta 1800. v Vrbi. To je mala vas blizu Blejskega jezera. Oče je bil priprost kmet, ki se je bavil tudi z ribištvom. Ljudsko šolo je obiskoval v Ribnici po posredovanju svojega strica. Pripoveduje se, da je bil zelo marljiv, tako, da so ga tam zapisali v zlate bukve. Pozneje leta 1811. je prišel na ljubljansko gimnazijo. Dovršivši to, je šel na Dunaj učiti se pravoslovja, in se je po končanih študijah vrnil v Ljubljano kot »jezični dohtar«. Tako se je sam rad nazival. Odkar je prišel na gimnazijo, se je moral sam boriti za svoj kruhek. Tudi na Dunaju se je preživel s poučevanjem. Osoda mu je naklonila na Dunaju za učenca nemškega pesnika Anastazija Grüna. Tu se je seznanil z mnogimi veljaki. Spomina vredno je omeniti slavnega Čelakovskega, kateri je Prešerna navduševal za književno delovanje.

Vstopil je v Ljubljani v službo pri višjem denarnem uradu. To enakomerno življenje mu ni ugajalo in zato je pristopil k doktorju Hrovatu, očetu pisateljice in pesnikinje Lujize Pesjakove. Prešeren jej je bil izvrsten učitelj. Blagor učenki, katera je imela tako vrlega, duhovitega učitelja! Okoli leta 1830. se je pričelo na Slovenskem novo življenje na slovstvenem polju. Uprav tega leta se je izdal prvi zvezek »Kranjske Čebelice«. Objavil je v njej Prešeren v prvič svoje pesmi. Ne mislite, da je komaj takrat jel pesnikovati, nikakor! Pilil

in pilil je svoje umotvore že prej, da nam je pozneje podal prave bisere naše književnosti.

V tem času nismo še imeli stalnega črkopisa. Radi tega se je pričela črkavska pravda. Mogoče vam pozneje kaj več povem o njej. V to pravdo je bil zapleten tudi Prešeren. Spisal je tedaj »Novo pisarijo«. To je ena najduhovitejših zabavljic našega slovstva. Izšla je leta 1830. v »Kranjski Čebelici«. Deli se v dva dela. V prvem uči pisar učenca proze, a v drugem poezije. Učenec je Prešeren sam, a pisar zastopa tedanjo stranko Prešernovih nasprotnikov, katerih je imel mnogo.

Hud udarec je zadel Prešerna leta 1840., ko mu je umrl edini prijatelj Smolé. Spel mu je lepo pesem »Andreju Smoletu«. Naveličal se je življenja v Ljubljani, zato se je leta 1847. preselil v Kranj, kot samostojen odvetnik. Tega leta je izdal svoje pesmi pod naslovom: »Poezije dokt. Prešerna«. Živel je v Kranju ter bil obče spoštovan in priljubljen. Posebno radi so ga imeli otroci, ker je imel vedno sladkarij po žepih za-nje.

Prezgodaj je končal svoje dragoceno življenje. Dne 8. svečana 1849. izdihnil je po mučni bolezni svojo veliko dušo. Govori se, da so surove roke hitro po njegovi smrti uničile vse njegove rokopise, med katerimi je bilo še mnogo neobjavljenih pesmi.

Prešeren je bil srednje velikosti, bolj velik nego majhen in krepak. Obraza je bil podolgastega, imel je mala usta in drobne oči. Nosil je dolge lase in se oblačil temno. Kot prijatelj je bil najizvrstnejši človek.

Prešeren je bil mož velikega duha, a redkih besedij. —

Pred kratkim smo dobili novo izdajo Prešernovih pesmij, jako elegantno vezanih in zelo po ceni. Ta knjiga ne bi se smela pogrešati v nobeni družini, saj je za nas pravi talisman. Nekatere njegove pesmi so postale že tako rekoč narodna last.

Kdo ne pozna pesmi »Luna sije«, »Ukaz«, »Železna cesta« in mnogo drugih, katere se prepevajo med višjimi in nižjimi sloji? Prekrasen je tudi »Krst pri Savici«. Sedaj pa drage Slovenke Prešerna v roke, izpoznavajte ga po njegovih delih in potem recite, ali nimamo tudi mi prekrasnih klasičnih pesmi.

